

Asia C-27/22

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

11.1.2022

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Consiglio di Stato (Italia)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

7.1.2022

Kantajat ja valittajat:

Volkswagen Group Italia S.p.A.

Volkswagen Aktiengesellschaft

Vastaaja ja vastapuoli:

Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato

Pääasian kohde

Valitus, jonka Volkswagen Group Italia S.p.A. (jäljempänä VWGI) ja Volkswagen Aktiengesellschaft (jäljempänä VWAG) ovat tehneet Roomassa toimivan Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazion alueellinen hallintotuomioistuin, Italia) I jaoston tuomiosta nro 6920/2019, jolla hylättiin VWGI:n ja VWAG:n ensimmäisessä oikeusasteessa nostama kanne Autorità Garante della Concorrenza e del Mercaton (jäljempänä kilpailuviranomainen) 4.8.2016 tekemästä päätöksestä nro 26137. Riidanalaisella päätöksellä kilpailuviranomainen velvoitti VWGI:n ja VWAG:n yhteisvastuullisesti maksamaan viiden miljoonan euron seuraamusmaksun, koska yhtiöiden oli todettu syyllistyneen 6.9.2005 annetussa asetuksessa (decreto legislativo) nro 206 (jäljempänä kuluttajakoodiksi) tarkoitettuun sopimattomaan kaupalliseen menettelyyn.

Ennakkoratkaisupyyntöön kohde ja oikeudellinen perusta

SEUT 267 artikla; direktiivin 2005/29/EY tulkinta sen määrittämiseksi, voidaanko Italian lainsäädännön mukaisesti sopimattomista kaupallisista menettelyistä määrätyt seuraamukset luokitella luonteeltaan rikosoikeudellisiksi hallinnollisiksi seuraamuksiksi (kysymys 1); Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 50 artiklan tulkinta sen määrittämiseksi, voidaanko sopimattomia kaupallisia menettelyitä koskevasta, luonteeltaan rikosoikeudellisesta hallinnollisesta seuraamusmaksusta nostettu kanne ratkaista vahvistamalla kyseinen seuraamus siinä tapauksessa, että samoista teoista ja samalle hallinnollisen seuraamuksen kohteena olevalle henkilölle on jo annettu toisessa jäsenvaltiossa rikostuomio, joka on kyseisen kanteen vireilläolon aikana saanut lainvoiman (kysymys 2); direktiivin 2005/29/EY 3 ja 13 artiklan sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklan ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta 14.6.1985 tehdyn yleissopimuksen 54 artiklan tulkinta sen selvittämiseksi, voidaanko kyseisen direktiivin sääntelyllä oikeuttaa poikkeukset ne bis in idem -periaatteeseen (kysymys 3).

Ennakkoratkaisukysymykset

1) Onko direktiivin 2005/29/EY täytäntöönpanemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön mukaisesti sopimattomista kaupallisista menettelyistä määrätyt seuraamukset luokiteltava luonteeltaan rikosoikeudellisiksi hallinnollisiksi seuraamuksiksi?

2) Onko Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan luonteeltaan rikosoikeudellinen hallinnollinen seuraamusmaksu, joka on määrätty oikeushenkilölle sopimattomia kaupallisia menettelyjä sisältävästä kielletystä toiminnasta, voidaan oikeudenkäynnissä vahvistaa ja saattaa lainvoimaiseksi, kun sama oikeushenkilö on tällä välin saanut samoista menettelyistä toisessa jäsenvaltiossa lainvoimaisen rikostuomion ja tämä viimeksi mainittu tuomio on saanut lainvoiman ennen kuin ensin mainittua luonteeltaan rikosoikeudellista hallinnollista seuraamusmaksua koskevassa muutoksenhakuasiassa on annettu lainvoimainen ratkaisu?

3) Voidaanko direktiivin 2005/29, erityisesti sen 3 artiklan 4 kohdan ja 13 artiklan 2 kohdan e alakohdan, nojalla oikeutetusti poiketa ne bis in idem -kiellosta, joka on vahvistettu Euroopan unionin perusoikeuskirjan (joka on sittemmin sisällytetty EU-sopimukseen SEU 6 artiklan nojalla) 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa?

Unionin oikeussäännöt ja oikeuskäytäntö, joihin viitataan

SEUT 6 ja SEUT 267 artikla

Schengenin säännöstö – Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehty yleissopimus, erityisesti 54 artikla;

Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi), erityisesti 3 artiklan 4 kohta ja 13 artiklan 2 kohdan e alakohta;

Euroopan unionin perusoikeuskirja, erityisesti 50 ja 52 artikla.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiot C-561/19; C-122/10; C-537/16; C-857/19; C-10/18; C-124/15 ja C-617/17.

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

6.9.2005 annettu asetus (decreto legislativo) nro 206 (kuluttajakoodiksi), erityisesti 20, 21 ja 23 §.

Asetuksen 20 §:ssä määritellään sopimaton kaupallinen menettely, kun taas 21 ja 23 §:ssä määritellään harhaanjohtava kaupallinen menettely.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuvaa voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä seuraavasti:

”Kaupallisilla menettelyillä – – tarkoitetaan kaikkia elinkeinonharjoittajien menettelyjä, jotka objektiivisesti katsoen ”liittyvät” tuotteiden tai palveluiden ”myynnin edistämiseen, myymiseen tai toimittamiseen” kuluttajille ennen sopimussuhteiden syntymistä, niiden aikana tai niiden jälkeen. Elinkeinonharjoittajan menettelyssä voi olla kyse väitteistä, konkreettisista toimista tai jopa mainitsematta jättämisistä.

Siitä, millä perusteilla määritetään, onko jokin kaupallinen menettely sopimatonta, kuluttajakoodexin 20 §:n 2 momentissa todetaan yleisesti, että kaupallinen menettely on sopimatonta, jos se on ”vastoin huolellista ammatinharjoittamista” ja jos se ”vääristää tai on omiaan vääristämään huomattavasti sellaisen keskivertokuluttajan, johon menettely ulottuu tai jolle se on suunnattu, tai sellaisen ryhmän keskivertojäsenen, jos kaupallinen menettely on suunnattu tietyille kuluttajaryhmälle, kaupallista toimintaa suhteessa tuotteeseen.”

Asetuksessa mainitaan kaksi sopimattomien menettelyjen ryhmää: harhaanjohtavat menettelyt (asetuksen 21 ja 22 §) ja aggressiiviset menettelyt (asetuksen 24 ja 25 §).

”Kaupallinen menettely on harhaanjohtavaa, jos se on totuuden vastaista sen vuoksi, että se sisältää paikkansapitämättömiä tietoja, tai jos se yleisesti ottaen harhauttaa tai on omiaan harhauttamaan keskivertokuluttajaa erityisesti tuotteen tai palvelun luonteen tai pääominaisuuksien suhteen ja on siten omiaan saamaan hänet tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei ilman asianomaista menettelyä olisi tehnyt. Kun nämä piirteet esiintyvät kumulatiivisesti, menettelyä pidetään harhaanjohtavana ja siten kiellettyinä.

--

Jos kaupallinen menettely täyttää ostokeyhotuksen tunnusmerkit (”ostokeyhotuksella” tarkoitetaan mm. kaupallista viestintää), olennaisina tietoina on kaikissa tapauksissa pidettävä ”tuotteen pääominaisuuksia” koskevia tietoja (22 §:n 4 momentin a kohta) – – Näiden tietojen puuttuessa ostokeyhotusta pidetään siis harhaanjohtavana.”

Kansallisessa oikeuskäytännössä kuluttajansuojasääntelyn rikkomisesta määrättyjä seuraamuksia on pidetty luonteeltaan rikosoikeudellisina.

Kansainväliset oikeussäännöt ja oikeuskäytäntö, joihin viitataan

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty eurooppalainen yleissopimus, erityisesti seitsemännen pöytäkirjan 4 artikla;

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, tuomio 27.2.1980, Deweer, ja tuomio 27.11.2014, Lucky Dev.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Italian kilpailuviranomainen määräsi 4.8.2016 tekemällään päätöksellä nro 26137 VWGI:lle ja VWAG:lle 5 miljoonan euron seuraamusmaksun sillä perusteella, että yhtiöt olivat rikkoneet kuluttajakoodexia.
- 2 Rikkomuksissa oli kyse yhtäältä siitä, että VWGI ja VWAG olivat pitäneet Italiassa kaupan ajoneuvoja, joihin oli asennettu järjestelmä, jonka tarkoituksena oli vääristää päästömittaustuloksia tyyppihyväksyntää varten, ja toisaalta siitä, että ne olivat levittäneet mainontaa, jossa päästömittausten vääristelystä huolimatta korostettiin kyseisten ajoneuvojen ympäristölainsäädännön vaatimusten mukaisuutta.
- 3 VWGI ja VWAG nostivat vuoden 2016 päätöksestä nro 26137 kanteen Lazion alueellisessa hallintotuomioistuimessa (jäljempänä TAR Lazio).
- 4 Vuonna 2018 eli sen jälkeen, kun edellä mainittu vuoden 2016 päätös nro 26137 oli annettu, mutta ennen kuin TAR Lazio antoi ratkaisun edellä mainittuun kanteeseen, Braunschweigin syyttäjä antoi VWAG:lle tiedoksi määräyksen, jolla VWAG veloitettiin hallinnollisista rikkomuksista annetun Saksan lain (Gesetz

über Ordnungswidrigkeiten, OWiG) nojalla maksamaan miljardin euron seuraamusmaksu liiketoiminnan ja yritysten valvontavelvollisuuden rikkomisesta. Kyseinen seuraamus liittyi muun muassa sellaisten ajoneuvojen, joihin oli asennettu järjestelmä päästömittaustulosten muuttamiseksi tyyppihyväksyntää varten, maailmanlaajuiseen kaupan pitämiseen (Italian markkinat mukaan luettuina) ja sellaisen mainonnan levittämiseen, jossa päästömittausten vääristelystä huolimatta korostettiin kyseisten ajoneuvojen erityistä ympäristöystävällisyyttä.

- 5 Määräys sai lainvoiman kesäkuussa 2018, kun VWAG luopui muutoksenhakuoikeudestaan ja maksoi seuraamusmaksun.
- 6 Vuonna 2019 TAR Lazio hylkäsi VWGI:n ja VWAG:n kanteen tuomiolla nro 6920/2019, vaikka ensimmäisessä oikeusasteessa kantajina olleet yhtiöt olivat vedonneet Braunschweigin syyttäjän antamaan määräykseen. Ensimmäisessä oikeusasteessa kantajina olleet yhtiöt olivat viitanneet muiden jäsenvaltioiden tuomioistuinten ratkaisuihin, joissa päästömittaustulosten vääristelyä koskevat kansalliset menettelyt oli päätetty keskeyttää sillä perusteella, että kyseisestä toiminnasta oli jo määrätty seuraamuksia Saksassa. TAR Lazio ei hyväksynyt väitettä, koska se katsoi, että Italian kilpailuviranomaisen määräämällä seuraamuksella oli eri oikeusperusta kuin Saksassa määrättyllä seuraamuksella.
- 7 VWGI ja VWAG valittivat kyseisestä tuomiosta nro 6920/2019 Consiglio di Statoon (ylin hallintotuomioistuin, Italia, jäljempänä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin), joka on päättänyt esittää edellä mainitut ennakkoratkaisukysymykset.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 8 Valittajien neljä ensimmäistä valitusperustetta koskevat väitetyt kansallisen oikeuden loukkauksia, jotka eivät ole ennakkoratkaisupyynnön kannalta merkityksellisiä.
- 9 Viidennessä valitusperusteessaan valittajat väittävät, että TAR Lazio on loukannut perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa vahvistettua ne bis in idem -periaatetta. Niiden mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sulki virheellisesti pois mahdollisuuden, että ulkomaisen lainkäyttöelimen ratkaisu voisi vaikuttaa Italian kilpailuviranomaisen aiemmin tekemään päätökseen. Tältä osin valittajat pitävät mahdollisena SEUT 267 artiklan mukaisen ennakkoratkaisupyynnön esittämistä seuraavista kysymyksistä:

a) Onko perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa vahvistetun ne bis in idem -periaatteen noudattamiseksi hallintopäätös, joka on tehty ennen toisessa jäsenvaltiossa samojen tosiseikkojen perusteella ja saman henkilön osalta vireille tulleen rikosoikeudellisen menettelyn päättymistä, kumottava siinä tapauksessa, että siitä

nostetaan kansallisessa tuomioistuimessa kanne ja tämän kanteen vireillä ollessa edellä mainittu rikosoikeudellinen menettely päättyy seuraamuksen määräämiseen, kun seuraamus on saanut lainvoiman ja asianomainen henkilö on maksanut seuraamuksen?

b) Mahdollistaako direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohta sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevien kyseisen direktiivin säännösten soveltamisen myös edellä mainitusta *ne bis in idem* -periaatteesta poiketen?

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyyntöjen perusteista

- 10 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että tosiseikat, joista seuraamus on Saksassa annetussa määräyksessä määrätty, vastaavat niitä, joista Italian kilpailuviranomainen on päätöksessään määrännyt seuraamuksen, ja että myös seuraamuksen kohteena ollut henkilö eli VWAG on (osittain) sama. Tämän johtopäätöksen tueksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että oikeushenkilön rangaistusvastuu tunnetaan myös Italian oikeusjärjestyksessä. Italian rikosoikeudellisen oikeuskäytännön mukaan Euroopan unionin oikeudessa *ne bis in idem* -periaatteen kannalta merkityksellistä ei ole tosiseikkojen oikeudellinen luonnehdinta vaan niiden välinen erottamaton yhteys.
- 11 Tämän ennakkoratkaisupyyntöä tutkittavaksi ottamisesta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että se katsoo esittämiensä ennakkoratkaisukysymysten olevan merkityksellisiä sen vuoksi, että yhtäältä kaikki muut valitusperusteet, jotka koskevat kansalliseen oikeuteen liittyviä ja näihin ennakkoratkaisukysymyksiin liittymättömiä seikkoja, vaikuttavat perusteettomilta, kun taas toisaalta siinä tapauksessa, että *ne bis in idem* -periaatteen olisi katsottava olevan sovellettavissa nyt tarkasteltavaan tapaukseen, Italian kilpailuviranomaisen seuraamuspäätös ei voisi saada lainvoimaa.
- 12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että vaikka unionin tuomioistuin on jo aiemmin ottanut kantaa *ne bis in idem* -periaatetta koskeviin määräyksiin, joihin valittajat vetoavat, erityisesti kilpailuoikeuden alalla, se ei kuitenkaan ole vielä tarkastellut kyseisiä määräyksiä sopimattomista kaupallisista menettelyistä määrättyjen seuraamusten yhteydessä ja että toisaalta on olemassa riski, että koko eurooppalaisia markkinoita koskeviin kiellettyihin tekoihin liittyen syntyy erilaisia tulkintoja.
- 13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perusoikeuskirjan 50 artiklan nojalla sellaista henkilöä vastaan, joka on jo saanut lainvastaisesta markkinoiden manipuloinnista lainvoimaisen rikostuomion, ei voida samojen tosiseikkojen perusteella enää toteuttaa luonteeltaan rikosoikeudellista hallinnollista seuraamusmaksua koskevaa menettelyä, kun mainitulla rikostuomiolla yhteiskunnalle rikkomuksesta aiheutunut vahinko huomioiden taataan tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava rangaistus rikkomuksesta. Samassa oikeuskäytännössä todettiin myös, että

perusoikeuskirjan 50 artiklassa annetaan yksityisille pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa oikeusriidassa välittömästi sovellettava oikeus.

- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin luonnehtii Saksassa määrätyn seuraamuksen nyt tarkasteltavassa tapauksessa markkinoiden manipulointia koskevaksi luonteeltaan rikosoikeudelliseksi hallinnolliseksi seuraamusmaksuksi, koska sen tavoitteena ei ole ainoastaan lainvastaisesta teosta aiheutuneen vahingon korvaaminen vaan sillä on myös varoittava tehtävä. Samaan ryhmään kuuluvat ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemyksen mukaan myös sopimattomiin kaupallisiin menettelyihin liittyvät seuraamukset, kun otetaan huomioon johtopäätökset, jotka unionin tuomioistuin on kilpailuoikeudellisten seuraamusten yhteydessä esittänyt.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin suhtautuu kuitenkin epäilevästi siihen, voidaanko nyt tarkasteltavassa asiassa esiin nousseet, unionin oikeuden tulkintaa koskevat kysymykset ratkaista pelkästään soveltamalla ne bis in idem -periaatetta kilpailuoikeudellisten seuraamusten yhteydessä koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, koska nyt tarkasteltavassa tapauksessa Saksassa ja Italiassa määrätty seuraamukset eroavat toisistaan ja merkitykselliset markkinat ovat vain osittain samat.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että nyt tarkasteltavalle riidalle on ominaista yhtäältä se, että italialainen hallinnollinen seuraamus oli määrätty aikaisemmin kuin saksalainen seuraamus, ja toisaalta se, että Saksassa määrätty seuraamus sai lainvoiman ennen Italiassa määrättyä seuraamusta. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen pöytäkirjan 4 artiklan mukaan useat samanaikaiset menettelyt ovat mahdollisia sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, ettei yksittäinen tällainen menettely voi jatkua sen jälkeen, kun toinen menettely on päättynyt lainvoimaiseen ratkaisuun.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin suhtautuu myös epäilevästi siihen, onko Saksassa määrätty seuraamus omiaan rankaisemaan tehokkaasti, oikeasuhteisesti ja varoittavasti myös Italian kilpailuviranomaisen päätöksen kohteena olleista rikkomuksista. Tältä osin kansallinen tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee perusoikeuskirjan 50 artiklan tulkintaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen pöytäkirjan 4 artiklan valossa. Unionin tuomioistuin on vahvistanut, että ne bis in idem -periaate ei ole esteenä sellaiselle Italian lainsäädännön kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan henkilöä vastaan voidaan panna vireille rikosoikeudellinen menettely siitä syystä, että hän ei ole maksanut arvonlisäveroa, vaikka kyseiselle henkilölle on jo määrätty samasta teosta perusoikeuskirjan 50 artiklassa tarkoitettu luonteeltaan rikosoikeudellinen lainvoimainen hallinnollinen seuraamus. Unionin tuomioistuimen mukaan edellä kuvattu menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyys on sallittua, jos sillä pyritään yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja jos seuraamusten kokonaisuuden ankaruus ei ole liiallinen suhteessa

asianomaisten tekojen vakavuuteen. Lisäksi unionin tuomioistuin on katsonut, että kansallinen kilpailuviranomainen voi yhdellä ja samalla päätöksellä määrätä samalle henkilölle seuraamuksen sekä kansallisen oikeuden rikkomisesta että unionin oikeuden rikkomisesta ilman, että tämä olisi ne bis in idem -periaatteen vastaista. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että nyt tarkasteltavassa tapauksessa yhtäältä kaksi eri valtioissa toimivaa eri viranomaista on määrännyt kaksi eri seuraamusta, ja toisaalta kummankin päätöksen kohteena olevat teot ovat erottamattomasti yhteydessä toisiinsa.

- 18 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomiossa todettiin, ettei kansallinen säännöstö ole esteenä sille, että henkilöä vastaan pannaan vireille menettely perusoikeuskirjan 50 artiklassa tarkoitetun luonteeltaan rikosoikeudellisen hallinnollisen seuraamusmaksun määräämiseksi, vaikka kyseiselle henkilölle on jo määrätty samasta teosta lainvoimainen rikosoikeudellinen tuomio. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lisää, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan perusteella ne bis in idem -periaatetta voidaan rajoittaa, jos tällaiset rajoitukset ovat välttämättömiä ja vastaavat yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia tai vapauksia. Tältä osin unionin tuomioistuin on korostanut, että tällaisista rajoituksista on säädettävä selkeissä ja täsmällisissä säännöissä, joiden perusteella menettelyjen yhteensovittaminen voidaan taata rangaistuksen oikeasuhteisuuden periaatteen noudattamiseksi.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että nyt tarkasteltavassa tapauksessa on nähtävissä eurooppalaisten kuluttajien suojaa koskeva yleisen edun mukainen tavoite, mutta selkeitä ja täsmällisiä sääntöjä menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyyden mahdollisuudesta ei ole ja on epävarmaa, ovatko Italiassa ja Saksassa määrätty seuraamukset oikeasuhteisia, kun molempia on sovellettu enimmäismääräisinä. Sama tuomioistuin täsmentää myös, että ne bis in idem -periaatteen soveltaminen koskee Italian kilpailuviranomaisen päätöstä ainoastaan sen rikosoikeudellista seuraamusmaksua koskevalta osalta.